

Görgei Zoltán (Ggz)

A Csillagászat Nemzetközi Évének egyik fontos célkitűzése, hogy minél többen részesülhessenek a Galilei-élményben. Bármilyen meglepő, az internet világában, a letölthető HST-háttérképek erdejében is varázslatos élmény betekinteni egy távcsőbe, megpillantani a reszketeg Szaturnusz-képet, a Hold sokszor szétkent, vizenyős ábrázatát. (De hát a mozi se ölte meg a színházat, és a televízió se tette feleslessé a filmszínházakat! Miért pont a távcsöves élmény varázsa ne élné túl a technikai fejlődést?) Az egyik megoldás az, ha minél több helyszínen rendezünk spontán távcsöves bemutatókat (vajon mikor születik meg az első hazai csillagászati flashmob?). A másik, hagyományosabb lehetőség pedig az, ha azt sugalljuk, mindenki keresse fel a lakóhelyéhez legközelebbi bemutató csillagvizsgálót – például a Polarist.

Távcsöves bemutatóink közkedvelt alakja Görgei Zoltán, aki töretlen lelkesedéssel ismerteti meg látogatóinkat a csillagos égbolt szépségeivel, miközben megpróbál mindent kihozni a fényszennyezett óbudai égből. Hangját nem csak a kupolában hallhatjuk, hanem a Kossuth Rádió reggeli kulturális ajánlóműsorában is: többnyire az aktuális égi látnivalókról nyilatkozik. A Meteor olvasói a Hold-rovat vezetőjeként és sokoldalú vizuális észlelőként ismerik.

– Hogyan kezdted el csillagászodni?

– Én bizony már óvodás koromban álmodtam a Holddal, sok-sok részletet láttam a felszínén. Azt azért nem álmodtam meg, hogy egyszer majd a Hold-rovatot fogom vezetni... Máig emlékszem, ahogy nagymamám magyarázza a csillagképeket: az ott a Cassiopeia, az meg a Göncölszékér. Állítólag tátott szájjal bámultam az eget, nem tudtam betelni látványával. Kisiskolásként első olvasmányélményem egy lengyel kiadású, gyerekeknek szóló csillagászati könyv volt. Emlékszem a borítójára, egy kis sapkás fickó volt rajta. Jó lenne ismét megszerezni, mert

bizony az évtizedek alatt elveszett. A Csillagászat Baráti Körébe 1986-ban léptem be, 16 évesen. De már korábban is találkoztam távcsővel, Jávori Vincétől, egy nálam jó tíz évvel idősebb ismerős családi jó barátomtól kaptam egy igazi „dióverót”. 1987-től vagyok Meteor-előfizető, 1988-tól kezdtem el Holdat, mélyeket észlelni, rajzolni, de sokáig nem mertem elküldeni az illetékes rovatvezetőknek.

– Észlelés! Mennyire fontos neked?

– Hosszú évekig egy kis Zeiss 50/540-essel észleltem, mert a csillagászat mellett sokat

Tessék befáradni a kupolába! (Részleges napfogyatkozás 2005. október 3-án)

zenéltem. Hangszereim: dob és népi furulya. Akik ismernek, tudják, hogy a zene most is fontos része az életemnek. Sokat dobolok egy blues-zenekarban. Ahogy mondani szokás, dobos vagyok, tehát még nem zenész, de már nem közönség. Másik nagy szerelmem a népzene, az MTT 2008-on is zenéltem barátokkal, Hingyi Gáborral, sokan hallhattak minket.

– Ehhez képest elég sokat foglalkozol csillagászáttal is, ez jól látható.

– 1998–99-ben kezdtem el igazán komolyan észlelni. Szülővárosomban, Tamásiban jó égvolt még akkoriban, és az újonnan vásárolt 90/1000-es refraktorommal sokat észleltem. Csatlakoztam az MCSE Balatonfűzfői Csoporthoz, közelebb nem is volt MCSE-csoporthoz, meg aztán nagyon megszerettem azt a társaságot: Kocsis Antalt, Ladányi Tamást, Oswald Lászlót és a többieket. 2001-ben költöztem a fővárosba, többek között azért is, mert szülővárosomban nagyon kevés volt az álláslehetőség. Akkor még nem kapcsolódtam be a budapesti amatőr életbe, eleinte nem találtam a helyem. Nagy város ám ez a Budapest, és az emberek is nagyon másfajta, mint Tamásiban.

– Aztán mégis eljött a nagy visszatérés.

– Igen, 2005-ben visszatértem, és ezt Ladányi Tamásnak köszönhetem, akivel átészleltünk egy éjszakát a Bakonyban egy Messier-maraton kedvéért. A több év kihagyás ellenére nagyon jól ment az észlelés. Utána kezdtem a Polarisba járni, elkezdtem változócsillagokat észlelni (!) és rendszeresen bemutatni. Jelenleg Holdat, változócsillagokat, újabban mélyegeket, ritkábban kettőscillagokat észlelek. A 20 cm-es nagyrefraktor nagyon alkalmas szoros kettőscillagok bontására, így például a 0,5"-es 72 Pegasit, a jelenleg 0,6–0,7" körüli γ Virginist, a 0,5"-es ϕ Andromedae-t, melynél 412x-es nagyításnál megnyúltságot láttam, és még hosszan sorolhatnám.

– Mi ebből a tanulság?

– Az, hogy 2005 óta csillagászokodom a legintenzívebben, legértelmesebben, mert nem magányosan, öncélúan lesem az eget, hanem bemutatok sokaknak, magyarázok, örömet

okozok az embereknek. Nagyon szeretem ezt csinálni. Ma már többet mutatok be, mint észlelek, de ez is fontos, mert különben elfelejteném az eget. A 2008-as nyár volt a legsikeresebb nyaram, sok látogató, volt, hogy 50 ember is megfordult a kupolában egy hétköznapi estén.

25x100-as binokulárommal a Polaris teraszán

Mindig próbálom színesíteni a bemutatókat, nemcsak ugyanazt az öt-tíz dolgot állítom be: M13, M57, M31, M57, M11, Albireo, „Alcormizár”, Fiastyúk, Orion-köd, M35, Castor, ϵ^{1-2} Lyr. Ezeket is, de rajtuk kívül próbálok még változócsillagokat is megmutatni: R Lep, U Cyg, S Cep, ha épp kitört, a SS Cygnit. Aztán kettőscillagokat: 61 Cyg, 70 Oph mint rövid keringési periódusú közeli csillagpárokat, a γ Vir-t, mely jelenleg épp nyílik szét, planetáris ködöket: Pislogó-köd, M76, egzotikus bolygókat: Uránuszt, Neptunuszt, ha épp látszanak, a Barnard-csillagot stb. Ezek észlelési szempontból kommerszek, de a bemutatás szempontjából nem, és sokat lehet róluk mesélni.

– Hogyan reagálnak ezekre az érdeklődők?

– Általában értékelik, tetszik nekik, érdekes módon a mirák közül az S Cep nagyon népszerű, mert döbbenetesen vörös. És ugye tudjuk, hogy a mi Napunkból is ez lesz pár

milliárd év múlva, és ezt is el lehet mondani a távcső mellett.

– Mi a véleményed a 20 cm-es nagyrefraktorról?

– Egyszerűen: szeretem! Nagyon-nagyon jó képet ad a Holdról, a bolygókról. Szeretem használni ezt a távcsövet. Még ma is meghatódom, ha belépek a kupolába. Megtiszteltetésnek érzem, hogy a távcsőhöz egyáltalán hozzáférhetek.

– Mik a terveid a Polarisban?

– Szeretném tovább tökéletesíteni a bemutatásokat. Újabban szívesen használom a lézeres pointert (más néven zöld nyilat) csillagkép-mutogatásra. Kiviszem az embereket a kupolából a teraszra, és ott végigjárom velük a csillagképeket.

– Nem hiányzik a jó vidéki ég?

– Észlelőként nagyon is hiányzik. De az is igaz, hogy habár itt a fővárosban nagyon rossz az ég, de a közösséghez való tartozás átalakította a csillagászathoz való viszonyomat is. Valamit valamiért!

Gyimesi népzenei játszunk Hingyi Gábor barátommal a 2008-as tarjáni távcsöves találkozón

– Mit dolgozol a civil életben?

– Bár művelődésszervező diplomám van, egy ipari automatizálási cégnél vagyok vevőszolgálatos. Szeretem a munkahelyemet, pedig tényleg semmi köze a csillagászathoz. Néha a kollégáimat, sőt a vevőket is felhozom a Polarisba. Végzettségemnél fogva egyfajta csillagászati népművelőként végzem a

bemutatásokat a Polarisban, igaz, társadalmi munkában.

– Zenészként mi a véleményed az űrzenéről?

– Nagyon nem szeretem. A legfantasztikusabb űrzene a csend. Mégis, ha választani kell, számomra az igazi űrzenét a Weather Report Milky Way című száma jelenti.

– Mi az, ami még lelkesít bemutatóként?

– Például az, ha nagy ritkán híres, tehetséges emberekkel találkozom. Szívesen emlékezem Alexander Brodyra, a világhírű reklámszakemberre (az író Bródy Sándor unokája) és félig venezuelai kislányára. Brody kedves és igen művelt ember, ráadásul a kislányát még az MCSE-be is beléptette. Egy másik emlékezetes bemutató egy leánybúcsúhoz köthető. Nem kell „rosszra” gondolni: nagyon kedves és értelmes jogásztársaság volt, a menyasszony kívánsága volt a csillagvizsgáló meglátogatása. A Polarisban, mint „egzotikus rendezvényhelyszínen” ugyanis időről időre születésnapi gyermekszűrt vagy meglepetésbemutatót is tartunk olyanok számára, akik valamilyen csillagászati érdekességgel akarnak kedveskedni szeretteiknek.

– Görgeiként van közöd Görgey Artúrhoz?

– Családfám 1092-ig vezethető vissza. A Görgey Artúr-ágtól a XVI. század végén váltunk el, de ugyanaz a családi címerünk. Én a Vilmos-ághoz tartozom, ez szegényebb, jelentéktelenebb ág, hősök nélkül.

– Egy ilyen jó, 20 cm-es refraktor mellett van saját távcsöved is?

– Saját távcső nélkül nem amatőr az amatőr! Egy 80/400-as kisrefraktort használok fotóállványon, szinte kizárólag változócsillagokat észlelek vele. Nagyon fontos szempont a hordozhatóság, hiszen nincs autóm, és ha az ember a hátán viszi az obszervatóriumát, minden kiló számít. A kisrefraktoron kívül használok még egy 15x70-es binokulárt, amit nagyon szeretek. Ezzel is főként változócsillag, félszabályos és mira változókat észlelek vele. Mindenféle méretű binokulárom volt már, de ezt szeretem a legjobban.

– Köszönöm a beszélgetést, szép észleléseket, sikeres bemutatókat kívánok!

Mizser Attila